

09 — Wie verzet zich, wie helpt mee?

Niet alleen Tweede Kamerfracties tellen mee. Bonden en bedrijvenkoepels bepalen even sterk welke fase haalbaar is — en op welke fase Nova Democratia natuurlijke bondgenoten vindt.

De Pareto-analyse uit aflevering drie behandelde traagheid als een lijst van losse blokken: Brussel, bonden, partijen, ambtelijke top. Bruikbaar voor strategie, maar onvolledig. Wat ontbrak, was een tweede kolom: bondgenoten. Wie helpt mee — en bij welke fase? Pas wanneer beide kolommen naast elkaar staan, ontstaat het werkelijke krachtenveld.

Deze aflevering plot zesentwintig actoren op zes Nova-Democratia-fases. Vijftien Tweede Kamerfracties, zes vakbonden en koepels, en vijf bedrijvenkoepels — inclusief het in deze krant voorgestelde UEI, de Europese tegenmacht uit Zwitserland. Iedere cel krijgt een score van min tien tot plus tien. Rood is verzet. Groen is steun. De balk rechts geeft het totaalsaldo: hoe een actor zich over alle fases verhoudt tot Nova Democratia.

Drie krachtsblokken, drie verhalen

Fracties — verspreid verzet, hoog gemiddeld

De vijftien Kamerfracties leveren samen het sterkste verzetsblok. Geen enkele fractie scoort op een fase lager dan plus twee. De grootste schakels-met-traagheid zijn GL-PvdA (+42) en SP (+38), met scores van plus negen op fase twee (Balkenende-norm en KPI) en plus acht op fase vijf (onderwijs op prestatie). Op die twee fases raakt Nova Democratia de zenuw van de linkse fractie: meting van bestuurlijke prestatie en meting van onderwijsprestatie. Voor partijen die hun politieke biotoop ontlenen aan procesgeleide herverdeling, is een prestatie-georiënteerde meting structureel onaangenaam.

De rechtervleugel — PVV, JA21, BBB, FVD — scoort gematigder, tussen plus twintig en plus achtentwintig. Ook hier verzet, maar minder geconcentreerd. Wat opvalt is dat geen enkele zittende fractie groene cellen levert. De zittende politiek vormt als blok dus een wand: alle vijftien fracties duwen tegen, met verschillende kracht maar in dezelfde richting.

Bonden — geconcentreerd verzet op kernfases

De zes vakbonden en koepels zijn gevarieerder dan de fracties. FNV (algemeen), FNV Overheid en CNV scoren op fase twee (Balkenende-norm) een blok van plus dertig: voor publieke-sectorbonden is een prestatiemeting van bestuurlijke top een directe bedreiging van hun lobbypositie. Op fase vijf (onderwijs op prestatie) tilt de onderwijsbond (AOB) zelfs naar plus tien — een maximale verzetsscore. Dit is geen mening; dit is een mechanische uitkomst van de meetstructuur die Nova Democratia op het systeem zet.

NVJ (journalisten) is een eigen geval: plus tien op fase één (dashboard en artikel 32), maar gematigde scores elders. Een dashboard dat bestuurlijke prestatie publiekelijk meetbaar maakt, ondermijnt de filterrol van de journalistiek als enige tussenstap tussen bestuur en burger. De score is een directe afspiegeling van wat dat doet met de natuurlijke positie van de pers.

Bedrijven — de bondgenoten die nog niet wisten dat ze het waren

Hier zit de verrassing in de heatmap. Vier van de vijf bedrijvenkoepels — VNO-NCW, MKB-Nederland, BusinessEurope, BRT — scoren gemiddeld min twintig: tegengewicht tegen Nova Democratia in plaats van blokkade. Niet onverdeeld — er zijn enkele rode cellen waar bedrijven specifieke regelgeving niet leuk vinden — maar het overheersende patroon is groen. Op fase twee (KPI-bestuur), fase vier (sunsetwetten) en fase vijf (onderwijs op prestatie) leveren bedrijvenkoepels samen min negentig punten. Dat is bijna twee FNV's geneutraliseerd.

Drie bedrijvenkoepels leveren een tegengewicht van min tweeëntwintig punten — bijna twee FNV's geneutraliseerd.

UEI — het in aflevering tien voorgestelde Europese bedrijfsinstituut — scoort min vijftientig, sterker dan VNO-NCW. De score komt voort uit het specifieke ontwerp: UEI is bewust gericht op fase nul (Brussel), de fase waar geen enkele bestaande Nederlandse actor structureel tegenwicht biedt.

Wat de kaart zegt voor strategie

De heatmap leest als een operationele kaart. Niet alle actoren bewegen tegelijk. Drie inzichten volgen logisch uit de kleurverdeling.

Eerst: de bestaande partijdemocratie is een wand. Geen enkele zittende fractie draagt Nova Democratia in zijn huidige vorm. Dat betekent dat de transitie buiten de bestaande partijstructuur moet worden voorbereid — niet als anti-politiek, maar als methodische erkenning van wat de meting laat zien.

Tweede: bonden en bedrijven zijn elkaars natuurlijke compensatie. Waar bonden plus dertig leveren op fase twee, leveren bedrijven daar min vijftien. Een pakketdeal met werkgevers tegen de bonden — zoals aflevering twaalf voorstelt — is geen ideologische keuze maar een mechanische uitkomst van het krachtenveld.

Derde: UEI vult een leemte die geen bestaande actor dicht. Op fase nul (Brussel) staat UEI alleen met min acht — geen Nederlandse fractie, geen Nederlandse bond, en zelfs geen Nederlandse bedrijvenkoepel scoort op deze fase negatief. Dat is precies waarom een Europees bedrijfsinstituut institutioneel nodig is. Geen lidstaat kan in zijn eentje Brussel's koers veranderen; een bedrijvenstem die op Bondsraad-model is gegoten, zou dat wel kunnen.

De Pareto-positie van Nova Democratia in de kaart

De totaalsaldo-balken rechts vatten de kaart samen. Het zwaarste verzet komt van de fractie GL-PvdA (+42), de FNV (+34), de FNV Overheid (+34) en de SP (+38). De zwaarste steun komt van UEI (-25), VNO-NCW (-24) en MKB-Nederland (-23). De zes Tweede Kamerfracties met de laagste verzetsscores — NSC (+20), BBB (+21), PVV (+24), D66 (+25), FVD (+26), JA21 (+28) — vormen samen een politieke onderkant waar Nova Democratia met inhoud een eerste lezing zou kunnen halen. Dit is geen meerderheid maar wel een gespreksveld.

De heatmap is een snapshot van juni 2026. Wie hem updatet — elke zes maanden, met werkelijk stem- en stakingsgedrag — bouwt automatisch een voortschrijdend operationeel beeld. Dat is wat dit blad bedoelt met "Pareto als kompas": niet één meting, maar een steeds bijgewerkt instrument waarmee strategische bewegingen mogelijk worden.

Eén waarschuwing bij deze kaart. De negen kennisactoren — universiteiten, planbureaus, adviescolleges, onderzoeksinstituten — die in een vierde blok onderaan zijn opgenomen, zaten in een eerdere versie van deze analyse nog niet erin. Hun positionering wordt nader uitgewerkt in aflevering elf (“De kennislaag als bondgenoot”), waar zichtbaar wordt dat de zwaarste methodische tegenmacht tegen het Nederlandse compromisbestuur niet uit de politiek komt, maar uit de instituten die al vijftien jaar productiviteit van de overheid meten.

Open Vizier · novademocratia.com · Werkmateriaal · Jacobus van Merksteijn · Juni 2026